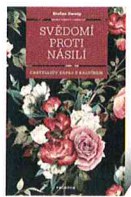

TIPY

KNIHY

SVĚDOMÍ PROTI NÁSILÍ Stefan Zweig přeložil Valter Feldstein

Aktuální jednou, aktuální podruhé, dnes i potřetí. Zweig knihu s podtitulem **CASTELLIŮV ZÁPAS S KALVÍNEM** napsal v polovině třicátých let jako obžalobu nacistické ideologie, která hrozila zničit Evropu. Zweig se vrátil až do 16. století a na příkladu nesmlouvavého protestanta Johanna Kalvína vylíčil, jak bylo možné, aby jedinec za krátký čas proměnil republikánskou Ženevu v ukázkový model totalitního státu. Český překlad stačil vyjít nedlouho po srpnové okupaci; ani dnešní vydání knihy neztrácí naléhavost, sledujeme-li, co se ve světě děje. Stačilo podívat se na příklady z dějin, na dávný ženevský příběh mladého kazatele, který přišel do Ženevy hlásat pravé slovo Boží založené na Písmu svatém a velmi záhy, téměř nepozorovaně se zmocňoval vlády, až se stal absolutním vládcem nad městem. Kalvín lákal slibem, že vytvoří první Boží stát na světě, Nový Jeruzalém, kde by se žilo bez nepravosti, bez korupce, nepořádku, bez neřesti a hříchu a odkud by vzešla spása celému světu. Kazatelův úspěch spočíval v tom, že o sobě nikdy nezapochyboval a byl nelidsky neústupný. Zweigova charakteristika platí odedávna a vždy: „...jen takováto velkolepě zabeďněná sebejistota činí z člověka vůdce. Lidstvo, které vždy znovu podléhá sugestivním osobnostem, nepodřídilo se nikdy mužům trpělivým a spravedlivým, nýbrž vždycky jen velkým monomanům, kteří měli dost troufalosti vyhlásit svou pravdu za jediné možnou a svou vůli za jediný zákon.“ Kalvín nakonec rozhodl o životě lidí, několikrát týdně kázal, co si mají a smějí myslet, co mohou či nesmějí jíst. Kdo našel odvahu, toho smetl, své odpůrce vyháněl nejen za hranice města, někdy až na smrt. Katolické církvi trvalo tisíc let, než se odhodlala dát plamenům člověka pro svévolný výklad víry, protestant Kalvín to stihl za desetiletí. Upálení Kalvínova odpůrce, učeného lékaře a odvážného teologa Miguela Serveta, pomalým smažením na mírném

ohni u kůlu šokovalo svět i proto, že šlo o první kacířskou oběť protestantismu. Největším protivníkem Kalvínovým byl Sebastian Castiello, jímž otřásl upálení kacířů v Lyonu a přivedlo ho k myšlénkám skutečné reformace, založené na humanismu a toleranci. Kalvínovu zášť vzbudilo i Castiellovo monumentální dílo, neboť nově přeložil Bibli do latiny a francouzštiny, a stanul tak vedle Erasma a Luthera. Předchodí francouzský překlad totiž byl dílem Kalvínova příbuzného a on sám ho opatřil předmluvou. Učence vypudil z Ženevy a učinil z něho psance. Castiello se však nevzdal a v chudobě vedl zápas s úzkoprsým fanatismem, jenž je spolu s nesnášenlivostí ideologů věčným viníkem zmatků a vražedných šílenství dnešního světa. Zweig na extrémním příkladu z dějin ukázal, jak je tolerance pro společnost životně nezbytná, že bez ní lidem nelze žít v míru. Platí slova Kalvínova odpůrce Castellia: Snášejme jeden druhého a neodsuzujme víru svého bližního.

ČAS MÉHO ŽIVOTA Jerome Klapka Jerome přeložil Milan Žáček

Pro většinu z nás jako kdyby Jerome Klapka Jerome byl autorem jediné knihy **TŘI MUŽI VE ČLUNU (O PSU NEMLUVĚ)**, nanejvýš ještě **TŘI MUŽŮ NA TOULKÁCH**. I jemu vadilo, že světová proslulost prvně jmenované knihy zastínila jeho rozsáhlé dílo. Poutavě, s charakteristickým smyslem pro humor píše v této vzpomínkové knize, jak nevěděl, že je humorista, neboť neměl v úmyslu psát humornou knihu, a také nikdy neměl psa. Původně to měl být příběh o řece Temži, historické pasáže mu však z rukopisu vyškrtal vydavatel. Kritici mu knihu nejprve ztrhali, a když si podmanila velké množství čtenářů, autor zalitoval, že **TŘI MUŽE** nenapsal o něco později, pak mohl zbohatnout, zatímco na velký výdělek si přišel americký vydavatelský pirát. Jerome Klapka Jerome opravdu nemusí mít snahu psát jako humorista, vzpomínky jsou reálné, zajímavost jim propůjčuje autorův pohled na svět, schopnost stručného záznamu

a výrazu. Při četbě máme pocit, že každá epizoda bude pokračovat, ale autor se nikdy nerozepisuje do šířky, v líčení je střídavý, až lakonický, zato však vždycky osobitě vtipný. Ve vzpomínkách na své dramatické začátky, na svá zaměstnání (málem se stal sekretářem slavného filozofa Herberta Spencera) je jeho pohled nostalgický, ale ostrý. Stejný je i v líčení starého Londýna, který býval útulnějším místem k životu, bylo v něm méně lidí, život nebyl nekonečná pranice a byl čas na sebeúctu a zdvořilost. Sám však ve vyprávění je spíše upřímný než zdvořilý. Knihou vlastně procházejí dějiny britského divadla a literatury, vystupují z nich autorovi literární soupeřníci, „fantastický pracant“ Conan Doyle, jeden „z nejlaskavějších mužů bez špetky něžnosti“ G. B. Shaw, H. G. Wells, Thomas Hardy, Rudyard Kipling, Sarah Bernhardtová. V zápiscích o svých cestách po světě je až prostořeký, nikoho nešetří, Ameriku se standardizovaným myšlením, kde materiální pokrok zotročuje, ani Francii, Paříž, přečeňované město s rovnými ulicemi a Louvrem, jehož polovina by se měla vyklidit a poslat do bazaru, nešetří samozřejmě Rusy ani Němce. Nakonec se omlouvá, jestli některé lidi popudil.

HANA Alena Morštajnová

Malé město, osud židovské rodiny ve vzpomínce jedné ze dvou sester, jež se po válce vrátila z lágru. Paradoxně se proměnily jak jejich povahy, tak i osudy. Hana byla živá, nadaná dívka, Roza jejím opakem. Hanu ze zbabělosti zradil milý, na začátku okupace se bál sňatku s Židovkou, a Hana při čekání na sňatek úmyslně zpozřila vyřízení papírů k odjezdu do zahraničí. Její matce se ještě podařilo u přátel ukrýt Rozu, rodina s Hanou neunikla transportu. Roza se překvapivě nakonec vdala, Hana se vrátila jako zlomená žena a pokračovatelkou života se stala Rozina dcera Mira, v jejímž životě paradoxy pokračují. Smyslem vyprávěného příběhu není utrpení, ale postižení lidských povah v kritických situacích, kdy se musejí rozhodnout, jak se zachovat.